

GRZEGORZ SKORUPSKI

Wybory do Rady Miejskiej Gostynia w okresie międzywojennym

Wybory samorządowe w okresie międzywojennym miały często bardzo burzliwy charakter. W Gostyniu ścierały się początkowo tylko dwie prawicowe formacje społeczno-polityczne: Narodowa Demokracja (zwana popularnie endecją) oraz Narodowa Partia Robotnicza. Po przewrocie majowym w 1926 roku doszedł kolejny podmiot - zwolennicy rządów Piłsudskiego (sanacja), występujący do 1935 roku jako Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR), a od 1937 - Obóz Zjednoczenia Narodowego (OZN).

Mimo zakończenia I wojny światowej 11 listopada 1918r. Niemcy nie mieli zamiaru opuścić ziemi gostyńskiej. Działacze gostyńscy przygotowywali się jednak do przejęcia władzy. 2 stycznia na gmachu magistratu zawieszono biało-czerwoną flagę a od burmistrza Palaske zażądano złożenia przysięgi na wierność Rzeczypospolitej Polskiej. Wobec odmowy, ustąpił on ze stanowiska. Wydaje się prawdopodobne, że po ustąpieniu burmistrza Palaske początkowo funkcję sprawował J. Kujawski, jako nieformalny burmistrz tymczasowy (komisaryczny).¹ Przewodniczącym rady był wówczas Wincenty Dabiński. Niestety mało jest źródeł dotyczących organizacji władz samorządowych w pierwszych latach niepodległości. Na podstawie istniejących dokumentów można wysunąć hipotezę, że z nieokreślonych przyczyn Kujawski opuścił stanowisko burmistrza. Dowodem na to, że przynajmniej od 6 maja 1919r. nie funkcjonowało w Gostyniu stanowisko burmistrza, jest fakt wypłaty B. Ciężyńskiemu dodatkowego wynagrodzenia za zastępowanie burmistrza od 25 maja 1919r. do 5 lutego 1920r. oraz pismo Magistratu do władz wojewódzkich z dnia 6 maja 1919r., w którym zwracają się z prośbą ustalenie Ciężyńskiego burmistrem komisarycznym.² Jednocześnie jednak J. Kujawski występuje jako w imieniu Magistratu pod odezwą do mieszkańców w dniu 3 maja 1919r.³ Można więc wysunąć hipotezę, że J. Kujawski zrezygnował z funkcji burmistrza (być może ze względu na kontynuowaną pracę zawodową) pozostając nadal członkiem Magistratu.⁴

Pierwsze w niepodległej Polsce wybory do Rady Miejskiej Gostynia odbyły się w 24 marca 1919 roku. Na mocy rozporządzenia Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i upoważ-

¹ APL, Akta miasta Gostynia, sygn. 1372: ..., OG, nr 53, 18.03.1919, s. 4,

² Tamże.

³ OG, nr 72, 6.05.1919, s. 2

⁴ W marcu 1919r. J. Kujawski daje ogłoszenie, że „(...) pracę w zakresie malarstwa wchodząca przyjmuję nadal. Burmistrza zastępują li tylko komisarycznie”. OG, nr 54, 20.03.1919, s. 3

nienia „Regencyi w Poznaniu” starosta Dabiński wyznaczył komisarzem wyborczym Bolesława Ciążyńskiego a jego zastępcą Kaliksta Jankiewicza.⁵

Czynne i bierne prawo wyborcze przysługiwało każdemu, kto zamieszkiwał w odpowiednim mieście i w dniu wyborów miał ukończone 20 lat, z zastrzeżeniem, że urzędnikom nie przysługuje bierne prawo wyborcze. Liczba radnych pozostawała bez zmian. Kadencję Rady określono na sześć lat. Rozporządzenie dotyczące przepisów wyborczych było jednocześnie aktem rozwiązującym dotychczasowe rady miejskie.⁶

Miasto zostało podzielone na dwa okręgi wyborcze. Wybory miały odbywać się w zaledwie parę dni po zakończeniu działań wojennych na froncie Powstania Wielkopolskiego. Prawdopodobnie z tych powodów, aby podkreślić jedność Polaków wobec zagrożenia, nie występowała żadna walka wyborcza. Zgłoszono tylko jedną listę kandydatów. Wybrano 24 radnych.

Uroczyste posiedzenie pierwszej Rady Miejskiej Gostynia w niepodległej Polsce odbyło się 14 kwietnia 1919 roku o godzinie 10.00, wcześniej jednak o 8.00 w farze odprawiono uroczystą mszę.⁷ Przewodniczącym rady został Józef Woziwodzki

Magistrat w Gostyniu początkowo składał się z burmistrza, jego zastępcy i dwóch ławników. Po dogłębnej analizie skomplikowanej dokumentacji archiwalnej udało się ustalić, kogo zmiana na stanowisku wiceburmistrza Gostynia. W styczniu 1919r. Bolesław Ciążyński został wybrany członkiem Magistratu, a 1 maja tego roku wiceburmistrzem pełniącym obowiązki burmistrza „*na tak długo, aż prawowity burmistrz nie zostanie wybrany*”. Kilka dni później Rada Miejska zwróciła się do władz wojewódzkich o mianowanie Ciążyńskiego komisarycznym burmistrzem. Ta prośba nie zostaje rozpatrzona pozytywnie ponieważ zaledwie nieco ponad tydzień od dokonania wyborów ukazuje się rozporządzenie Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej, które nakazuje rozwiązać Magistraty wybrane przez *dawniejsze* rady miejskiej i dokonanie wyboru nowych w terminie do 15 czerwca 1919.⁸

Gostyńska Rada Miejska przystąpiła do wyborów składu Magistratu na trzy dni przed ustalonym terminem. Na zastępcę burmistrza zgłoszono cztery kandydatury: Bolesława Ciążyńskiego, Leona Langnera, Bronisława Pruskiego i Romana Surę. Najwięcej głosów otrzymał Ciążyński, natomiast ławnikami (członkami Magistratu) zostali Adam Eitner i Bolesław

⁵ Orędownik powiatu gostyńskiego, nr 38 z 15 lutego 1919 r., Orędownik powiatu gostyńskiego, nr 44 z 25 lutego 1919 r

⁶ Orędownik powiatu gostyńskiego, nr 44 z 25 lutego 1919 r.

⁷ Orędownik powiatu gostyńskiego, nr 64 z 12 kwietnia 1919 r.

⁸ Tamże s. 133

Pruski. Rada Miejska postanowiła nie wybierać burmistrza i rozpiąć konkurs na to stanowisko.⁹

Wybory członków Magistratu spotkały się zresztą tradycyjnie już w Gostyniu z protestem. Radni Wacław Kubowicz i Franciszek Polaszek zarzucili, że Przewodniczący Woziwodzki prowadzący obrady nie pozwolił na dyskusję przed głosowaniem. Broniąc Przewodniczącego, Roman Sura podkreślał natomiast, że nie złamał on prawa, ponieważ zarządził on przerwę 5 minutową, która i tak przedłużyła się do 15 minut. Stanowisko to poparte było piśmem 12 radnych zadowolonych z procedury głosowania.¹⁰

W październiku Rada odebrała przysięgę od ławników Eitnera i Pruskiego. W dniu 25 lipca zwrócono się do władz nadrzędnych o zwiększenie liczby ławników o jedną osobę. Po zatwierdzeniu wniosku, przystąpiono w dniu 5 lutego 1920 r. do wyboru trzeciego ławnika. Józef Staśkiewicz uzyskał o jeden głos więcej od kontrkandydata Stanisława Barana i został kolejnym członkiem Magistratu. Protest dotyczący przebiegu głosowania, domagający się unieważnienia wyborów z powodu nie dopuszczenia do głosowania Gościńskiego został przez wojewodę odrzucony.¹¹

Pierwsze miesiące istnienia władz samorządowych, z jeszcze nie do końca ustalonymi procedurami administracyjnymi pozostawiają badaczom wielu trudnych do wypełnienia luk. Nie do końca jasna pozostaje sprawa wyboru burmistrza. W protokole Rady Miejskiej z dnia 25 lipca 1919r. zapisano, że wiceburmistrz Ciężyński prosił radnych, by *jak najrychlej* przystąpiła do wyboru burmistrza. Ostatecznie w dniu 5 lutego 1920r. burmistrzem komisarycznym został Jan Wincenty Kerber. W marcu tego roku jako członek Magistratu pojawia się Mrowiński.¹² Sekretarz Gładysz, w piśmie z kwietnia 1921 wspomina o burmistrzu komisarycznym. W październiku 1921r. do wojewody trafia pismo w sprawie zatwierdzenia wyboru Woziwodzkiego na wiceburmistrza.¹³

Mimo iż kadencja trwać miała sześć lat, to już w 1921 roku, po uchwaleniu konstytucji marcowej przystąpiono do nowych wyborów. Gostyń podzielono tym razem na trzy okręgi. Wpłynęły dwie listy kandydatów na radnych: Lista nr 1 (Narodowa Partia Robotnicza) natomiast Lista nr 2 określana jako bezpartyjno-obywatelska to działacze związani z Narodową Demokracją.

⁹ Tamże, s.142

¹⁰ tamże

¹¹ APL, *Akta miasta Gostynia*, sygn. 1372: ..., s.85

¹² OG, nr 32 z 16 marca 1920, s.1

¹³ APL, *Akta miasta Gostynia*, sygn. 1372: ..., s.168

Jako ciekawostkę warto zauważyć, niecodzienną sytuację związaną z wyborami. Ponieważ okazało się, że zostali wybrani dwaj bracia przyrodni (Dworczak Franciszek i Dworczak Antoni) w myśl § 17 ordynacji miejskiej i rozporządzenia z 12.08.1921 Dz. U. nr 71/a 490 zatrzymuje mandat starszy wiekiem Antoni, a miejsce Franciszka zajmuje następny na liście – Wojciech Flak.¹⁴

Przewodniczącym Rady został Roman Sura, który piastował tę funkcję do 1933r. przez kolejne trzy kadencje. Na mocy rozporządzenia Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej do połowy czerwca 1922r. połowa członków Magistratu powinna ustąpić (konieczne losowanie) oraz przeprowadzić wybory nowych osób w ich miejsce. Skład gostyńskiego Magistratu przedstawiał się wówczas następująco:

Edmund Sławiński – burmistrz

Józef Woziwodzki – wiceburmistrz

Adam Eitner – ławnik

Bolesław Pruski - ławnik

Józef Staśkiewicz – ławnik

Dwaj ostatni zgodnie z wytycznymi KNRL ustąpili ze stanowiska. W dniu 10 czerwca 1922r. w to miejsce Rada Miejska wybrała ponownie Staśkiewicza i Pruskiego.¹⁵

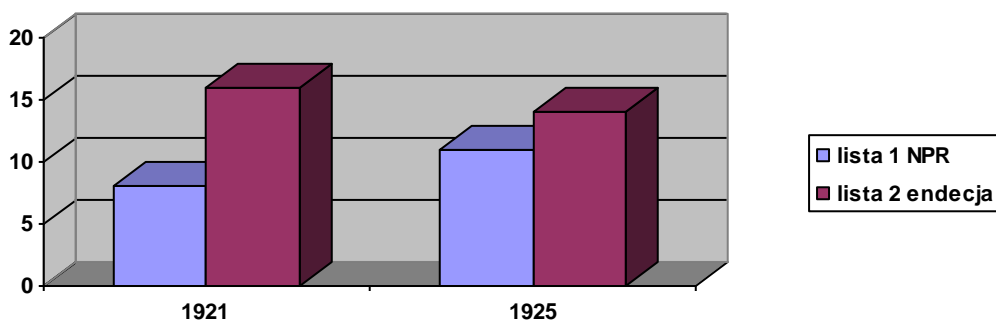
Od 1921 roku burmistrzem Gostynia został Edmund Sławiński. Podczas jego urzędowania budżet miasta poniósł olbrzymią stratę ponieważ zdefraudowano olbrzymią na owe czasy sumę 11 729 zł.¹⁶

Kolejne wybory do RM odbyły się 4 października 1925 roku. Czas głosowania wyznaczony został od 8 rano do 20.00. Jako ciekawostkę można zauważyć, że trzech członków Komisji Wyborczej udało dostać się do Rady Miejskiej. Na 24 radnych 13 znalazło się kandydując z Listy nr 2 a 11 z Listy nr 1. Na 24 radnych aż 15 tj. 62 % wcześniej zasiadało w Radzie Miejskiej. Przewaga kandydatów z listy endeckiej nie była już tak przygniatająca jak w 1921.

¹⁴ Orędownik Gostyński, nr 132 z 19 listopada 1921

¹⁵ APL, *Akta miasta Gostynia*, sygn. 1372: ..., s.133

¹⁶ *Dzieje ziemi...*, s.296

Od 1921 roku burmistrzem Gostynia został Edmund Sławiński. Podczas jego urzędowania budżet miasta poniósł olbrzymią stratę ponieważ zdefraudowano olbrzymią na owe czasy sumę 11 729 zł.¹⁷ Być może to było przyczyną zmiany składu osobowe Magistratu na rok przed kolejnymi wyborami. 12 maja 1928 roku dokonano wyborów: w miejsce Staśkiewicza i Pruskiego weszli Mieczysław Hejnowicz i Jan Migas.¹⁸ Od tego roku zmienił się również burmistrz. Stanowisko to objął Krzysztof Krawczyk.¹⁹

Kadencja wybranej w 1925 kończyła się w 1929 roku. Wybory do Rady Miejskiej Gostynia ustalono na 6 października. Liczba wybieranych radnych nie uległa zmianie. Zgłoszono trzy listy wyborcze. Po raz pierwszy do walki stanęli zwolennicy Piłsudskiego – „państwowcy”, czyli BBWR. Pierwsza funkcjonująca pod nazwą Komitet Obywatelski składała się w większości z działaczy endeckich. Nazwiska znajdujące się na liście trzeciej wskazują na zwolenników Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem natomiast lista druga to działacze Narodowej Partii Robotniczej. Ta lista też wystawiła najwięcej kandydatów na radnych – 48, podczas gdy pozostałe listy po 36 kandydatów.²⁰

Walka wyborcza musiała pobudzać społeczeństwo do aktywności, jako że frekwencja wyborcza jak na wybory samorządowe była bardzo wysoka- sięgała prawie 80% uprawnionych do głosowania.

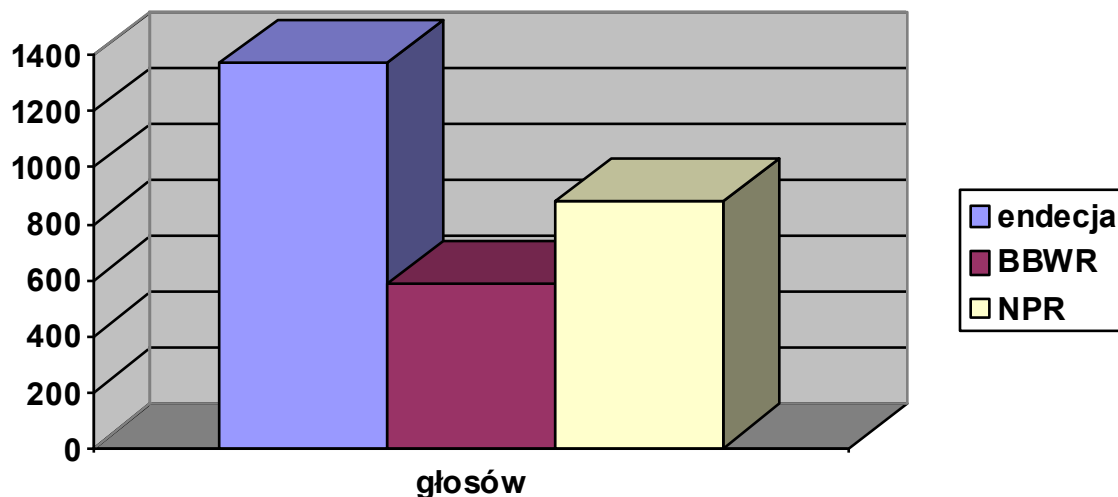
uprawnionych	Głosów ważnych	Lista 1 endecja	Lista 2 NPR	Lista 3 sanacja
3600	2841	1376 12 mandatów	882 7 mandatów	583 5 mandatów

¹⁷ Dzieje ziemi... , s.296

¹⁸ APL, sygn 1377

¹⁹ Dzieje , s.296

²⁰ Orędownik powiatu gostyńskiego, nr 72 z 14 września 1929

Stosunki, prosanacyjnego chyba, burmistrza Krawczyka z Radą Miejską nie były najlepsze. W listopadzie 1932 roku burmistrz skierował pismo do wojewody, w którym zwracał się o wszczęcie postępowania przeciw członkowi Magistratu i powiatowemu prezesowi Stronnictwa Narodowego Mieczysławowi Hejnowiczowi, za to że podczas zebrania określił dekret Prezydenta „nieprawnym” oraz stwierdził, że „cały wysiłek rządu obecnie jest skierowany na walkę ze społeczeństwem”. Pod koniec grudnia tego roku wojewoda zawiesił Hejnowicza w obowiązkach członka Magistratu.²¹ Na sesji Rady Miejskiej w lutym 1933r. Przewodniczący Roman Sura zauważył, że „lekceważy się Radę Miejską”, a na kolejną sesję, zwołano jeszcze w tym samym miesiącu. Tematem obrad był tylko jeden punkt: **Rozpatrzenie przyczyny gospodarki deficytowej miasta i odpowiedzialności w związku z tym p. burmistrza.** Działania burmistrza uznano za niekorzystne dla interesu miasta i **jednogłośnie** przyjęto uchwałę, w której stwierdzono m.in.: „Pan burmistrz Krawczyk świadomie i systematycznie działał na szkodę miasta”. Wymieniono 19 zarzutów potwierdzających takie działania. Między innymi oskarżano za doprowadzenie do katastrofy finansowej gostyńskie gimnazjum, działanie na szkodę miasta przy sprzedaży działek mieszkaniowych, brak sprawozdań budżetowych za lata 1930/31 i 1931/32, wydawanie decyzji bez zgody Magistratu, nierozliczanie się z wydatków na cele osobiste i.in. Warto podkreślić, że te działania radnych nie miały pod-

²¹ Sygn 1342

łoża politycznego – stanowisko to zostało poparte jednogłośnie, przez wszystkie ugrupowania²²

Kolejne wybory do Rady Miejskiej wyznaczono na 26 listopada 1933 roku. Tym razem już po zmianie ustawy o samorządzie i ograniu jej uprawnień. Zmniejszeniu uległa liczba radnych z 24 do 16. Zmienił się sposób głosowania. Każdy wyborca otrzymywał dwie karty do głosowania. Pierwsza zawierała nazwiska kandydatów. Wyborca mógł pozostawić na niej osiem nazwisk resztę przekreślając lub oddać bez zmian, co sugerował sanacyjny Orędownik. Druga karta była pusta i na niej można było wypisać nazwiska kandydatów (prawdopodobnie ośmiu), lub, co również sugerował Orędownik „ośm razy jedno i to samo nazwisko jednego kandydata”. Miało to ułatwić opanowanie samorządów przez propaństwowe ugrupowania.²³

Wybory samorządowe w 1933 roku, pierwsze po „wyborach brzeskich” i usztywnieniu polityki rządu wobec opozycji, miały bardzo burzliwy charakter. Na terenie powiatu gostyńskiego walka o głosy odbywała się między dwoma ugrupowaniami: prorządowym BBWR a najsilniejszą partią opozycyjną Stronnictwem Narodowym. Ponieważ startowanie pod szyldem BBWR nie przynosiło zwolennikom sanacji oczekiwanych wyników, przyjęli oni nazwę ugrupowania wyborczego Narodowy Blok Gospodarczy.

Sanacja, posiadająca w swoim ręku aparat administracyjny starała się wywrzeć naciski na głosujących. Orędownik zamieścił ogłoszenie: „Głosowanie tajne jest prawem obywatela, lecz nie obowiązkiem”. Starano się w ten sposób wywrzeć nacisk szczególnie na podległych pracownikach administracji nacisk odpowiedniego głosowania.²⁴

Radnymi zostali wybrani: Szczepan Kaczmarek, Stanisław Gościński, Antoni Gościński, Roman Sura, Mieczysław Hejnowicz, Antoni Trąbka, Stanisław Węglarz, Walenty Żarnowski, Kazimierz Peisert, Franciszek Janaszewski, Maksymilian Koliński, Stanisław Wachowiak, Rajewski, Antoni Komosiński, Jan Migas, Jan Kolendowicz.²⁵

Aż 9 radnych zasiadało wcześniej w Radzie Miejskiej. Wynik wyborów uznać należy za klęskę sanacji, która, mimo że opanowała administrację i prasę nie potrafiła zjednać sobie wyborców. Aż 9 radnych zasiadało wcześniej w Radzie Miejskiej. Wynik wyborów uznać należy za klęskę sanacji, która, mimo że opanowała administrację i prasę nie potrafiła zjednać sobie wyborców.

²² Sygn 1487

²³ Orędownik Gostyński nr 94 z 25 listopada 1933

²⁴ tamże

²⁵ Orędownik Gostyński, nr 95 z 29 listopada 1933

Rola rady została znacząco ograniczona. Jej przewodniczącym był początkowo burmistrz Krawczyk, a później jego zastępca. Członkami Zarządu Miejskiego (dawny Magistrat) wybrano M. Hejnowicza i Naglera z endecji oraz Tomaszewskiego z obozu prorządowego. Problemy pojawiły się jednak przy wyborze wiceburmistrza. Zgłoszono dwie kandydatury: J. Krzętowskiego i Z. Prauge. Pierwszy otrzymał 5 głosów a drugi – 9. Wybór ten jednak nie został zatwierdzony przez starostę. Kolejny wybór tylko potwierdził przewagę Z. Prauge, który ponownie zdobył 9 głosów. I tym razem wybór rady miejskiej nie został zaakceptowany przez władzę zwierzchnią i wiceburmistrzem został J. Krzętowski.²⁶

W 1934r., być może na skutek wymienionych przez poprzednią radę uchwałę, wyrażającą brak zaufania dla burmistrza, Krzysztof Krawczyk przeszedł na emeryturę. Przez kolejne dwa lata nie obsadzono tego stanowiska, a jego obowiązki spełniał dotychczasowy zastępca inż. Jerzy Krzętowski.²⁷

Kolejne, teoretycznie ostatnie już w przedwojennej Polsce wybory samorządowe, odbyły się w 22 stycznia 1939 roku.²⁸ Miasto Gostyń zostało podzielone na dwa okręgi i cztery obwody głosowania. W skład Głównej Komisji Wyborczej wchodził: Mikołaj Agopszowicz (przewodniczący), Władysław Kołomłocki (zastępca przewodniczącego), Aleksander Ptak, Władysław Stachowski, Stanisław Ciesielski, Antoni Komosiński.²⁹

Zarówno w pierwszym jak i w drugim okręgu wyborczym zgłoszono dwie listy. Lista nr 1 – Stronnictwo Narodowe i lista nr 2 Zjednoczony Narodowy Świat Pracy, czyli sanacja. Przed wyborami wpłynęły do Okręgowych Komisji Wyborczych pisma Franciszka Polaszka (kandydat endecki) „(...) przeciw niewypisaniu na listy wyborcze” 107 osób w okręgu pierwszym i 181 wyborców w okręgu drugim.³⁰ Zastrzeżenia te zostały jednak przyjęte w zaledwie około 30 przypadkach.

W Okręgu I radnymi zostali wybrani z Listy nr 1: Kazimierz Peisert, Marian Krupczyński i Edmund Nagler, natomiast z Listy nr 2: Józef Marciniak, Antoni Komosiński, Michał Kawcki, Waleryn Woźny i Piotr Stelmaszczyk. W okręgu drugim endecja zdecydowanie zwyciężyła zdobywając 7989 głosów, przy 6441 głosach oddanych na 16 kandydatów Listy nr 2. Radnymi zostali wybrani: Antoni Trąbka, Roman Sura, Szymon Mroczkiewicz i Stanisław Grześkowiak z listy endecji oraz Jan Migas, Leon Skorczak, Szczepan Kaczmarek i Walenty Kaźmierczak z listy „państwowej”. Ponieważ Stanisław Grześkowiak uzyskał taką samą

²⁶ Sygn 1487

²⁷ Dzieje s. 296

²⁸ APL, Akta miasta Gostynia, sygn. 528:Wybory do Rady Miejskiej Gostynia 1939r., s.1

²⁹ APL, Akta miasta Gostynia, sygn. 528:Wybory do Rady Miejskiej Gostynia 1939r., s..3.

³⁰ Tamże, s 53 -59

liczbę głosów jak Mieczysław Hejnowicz (1997) przeprowadzono losowanie w wyniku którego miejsce w radzie zajął Grześkowiak.

W wyborach zwyciężyła sanacja osiągając po raz pierwszy przewagę w radzie, wydaje się jednak, że pewne działania administracyjne pomogły w osiągnięciu sukcesu zwolenników rządu. Różnica głosów w pierwszym okręgu wynosiła 15 „kartek”, a w drugim 9 - pamiętać należy, że w danym okręgu wyborca oddawał głos na ośmiu kandydatów, dokonywał więc ośmiu „skreśleń”.³¹

Procedura wyborcza została zakwestionowana przez gostyńską endecję. Protest złożono na ręce starosty w tydzień po wyborach. Jako główne zarzuty przedstawiono:

- brak zakazu spożywania alkoholu w dniu wyborów;
- niezgodny z ustawą podział obwodów;
- fakt oszustw wyborczych
- niespełnienie wymogów proceduralnych przez kandydatów z listy nr 1.

Domagano się ponownego rozpisania wyborów, lub ewentualnie unieważnienia wyborów kandydatów z listy nr 2 i przekazaniu ich miejsc kandydatom z listy nr 1.³²

Ponieważ starosta ustosunkował się do pisma negatywnie, odwołanie trafiło Głównej Komisji Wyborczej. Wskazywano, na „(...) *ustalone fakty głosowania osób, czy to nieuprawnionych czy nieistniejących, czy wreszcie nie mieszkających już w Gostyniu*”. Wskazywano, że z liczby prawie 300 osób, które nie uwzględniono w spisie wyborców, wpisano ponownie zaledwie 30. Podkreślano wreszcie, że nie wprowadzono zakazu sprzedaży alkoholu. Podawano, że występowały przypadki spożywania trunków zabronionych przez członków komisji wyborczej, a w lokalu Jankiewicza jego sprzedaż odbywała się w odległości 10 metrów od urny wyborczej. Wskazywano, że niektórzy kandydaci z Listy nr 2 fundowali alkohol w zamian za poparcie w głosowaniu, grupy pijanych młodych ludzi zakłócały porządek, a nawet „(...) *awanturowały się po ulicach miasta obnosząc kandydata na radnego, także pijanego i to funkcjonariusza państwowego trzymającego butelkę wódki w ręku*”. Przytoczono przykłady głosowania osób nie istniejących lub nieuprawnionych oraz przypadki oddawania głosów za osoby uprawnione, ale nieobecne w czasie wyborów. Podkreślano również bezprawne przeniesienie wyborców z ulicy Sądowej do okręgu II – pozbawione logicznych podstaw. Zdaniem autorów protestu Lista nr 2 nie powinna być zarejestrowana ponieważ w dokumencie

³¹ Tamże, s.159.

³² Tamże, s. 157

jest zgłoszenia zabrakło rubryki dotyczącej adresu zamieszkania osób składających podpisy popierające.³³

Tarcia w gostyńskiej Radzie Miejskiej musiały być jednak znaczne. W marcu 1939 ukazał się artykuł ks. Olejniczaka na temat ponownych wyborów do Rady Miejskiej. Wzywał on do zaprzestania walki wyborczej, podziałom na „narodowców i państwowców”, proponował wspólną listę wyborczą. Wspominał też o brutalnej walce przedwyborczej pełnej intryg i oszczerstw.³⁴ Z podobnym apelem zwrócił się Paweł T. Schulz.³⁵ Przebieg rozmów znany z przekazy prosanacyjnego Orędownika. Przedstawiciele Zjednoczonego Narodowego Świata Pracy- Szczepan Kaczmarek i Antoni Komosiński na spotkaniu z Ks. Radcą Olejniczakiem, deklarowali, że podejmą rozmowy z miejscowym Stronnictwem Narodowym. Pośredniczyć miał w nich ksiądz Olejniczak. Propozycja ta została odrzucona przez prezesa powiatowego SN Mieczysław Hejnowicz. Zaprosił on natomiast na rozmowy prezesa Katolickiego Towarzystwa Robotników Polskich Leona Skorczaka i prezesa Narodowej Partii Robotniczej Antoniego Komosińskiego. Proponowany podział mandatów: NPR –6, SN –10, nie został akceptowany przez rozmawiające strony. Według relacji ks., Olejniczaka SN godziło się na wspólną listę tylko wtedy, gdy gwarantowano by im większość, czyli 9 mandatów. W wyjaśnieniu zarząd Powiatowy SN stwierdzał, że równy podział nie przyczyniłby się do stabilizacji politycznej miasta i nie wskazywał jednoznacznie, kto jest odpowiedzialny za gospodarkę miasta. Podobnie jak w poprzednich wyborach gostyński, NPR przyłączył się do sanacyjnego Ozonu.³⁶

Ponowne, drugie już w tym roku wybory wyznaczono na 30 kwietnia. Obwody głosowania w zasadzie pokrywały się ze swoimi odpowiednikami sprzed trzech miesięcy: Widać jednak, że dokonując podziału uwzględniono protest wyborczy i tym razem ulica Sądowa znalazła się w Okręgu I.

W wyniku wyborów do Rady Miejskiej radnymi zostali:

Z listy Stronnictwa Narodowego-Kazimierz Peisert, Edmund Nagler, Marian Krupczyński, Bronisław Janowski, Szymon Mroczkiewicz, Roman Sura, Antoni Trąbka i Franciszek Urbaniak. Natomiast z listy OZN i NPR – Jan Migas, Paweł Szulc, Walerian Woźny, Józef Marciniak, Szczepan Kaczmarek, Józef Łagodziński, Antoni Komosiński i Leon Skorczak.³⁷

³³ Akta miasta Gostynia, sygn. 528, s. 159

³⁴ Orędownik Gostyński, nr 23 z 25 marca 1939

³⁵ Orędownik Gostyński, nr 24 z 29 marca 1939

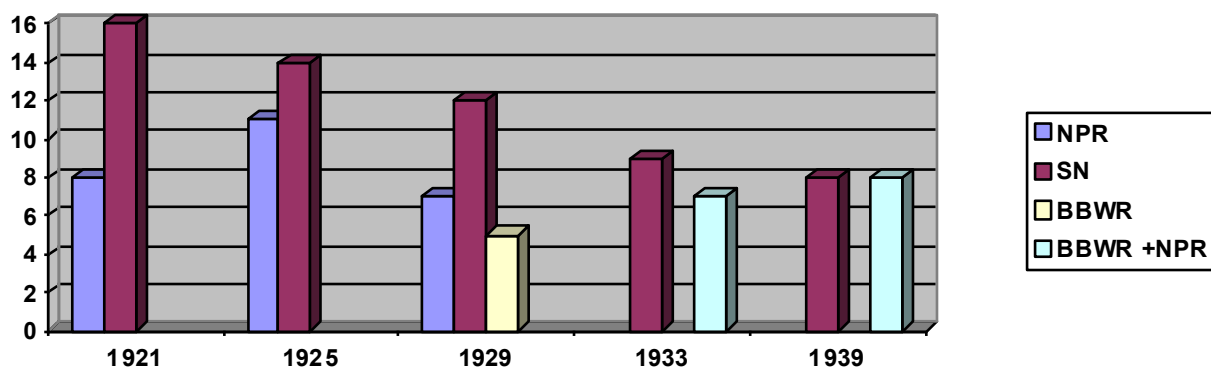
³⁶ Orędownik Gostyński, nr 28 z 13 kwietnia 1939, Orędownik Gostyński, nr 31 z 22 kwietnia 1939

³⁷ Orędownik Gostyński, nr 33 z 3 maja 1939

W dniu 5 czerwca wybrano Zarząd miejski, w którym zasiadło dwóch przedstawicieli endecji (M. Hejnowicz i E. Nagler) i jeden sanacji (J. Migas). Ponieważ członek Magistratu nie mógł pełnić funkcji radnego, w miejsce Naglera do rady wszedł Stanisław Adamczak, a Migasa – Michał Kawicki.³⁸

Układ sił w radzie stanowił pat – obie główne siły polityczne uzyskały po 8 głosów. Ta patowa sytuacja dała o sobie znać podczas wyborów wiceburmistrza. W dniu 12 lipca Wydział Powiatowy wyraził zgodę na złożenie mandatu wiceburmistrza przez Krzętowskiego. W tej sytuacji 5 dni później doszło do wyborów na to stanowisko. Endecja wystawiła Mieczysława Hejnowicza a sanacja Szczepana Kaczmarka. Ponieważ radny Schulz był nieobecny, kandydat „państwowców” otrzymał o jeden głos mniej. Zwyciężył M. Hejnowicz, nie został jednak wiceburmistrzem ponieważ nie uzyskał bezwzględnej większości głosów- co dla 16 osobowej rady wynosi 9. Do wyborów wiceburmistrza powrócono na sesji 1 sierpnia. Tym razem endecja wystawiła osobę mniej związaną z ruchem narodowym – adwokata Zygmunta Metelskiego. Zwolennicy sanacji ponownie postawili na Szczepana Kaczmarka. Mimo kilku głosowań, żaden z kandydatów nie uzyskał większości bezwzględnej głosów. W efekcie w ostatnich dniach przed wybuchem wojny Gostyń nie wybrał wiceburmistrza.³⁹

Wojna przerwała zatargi w radzie miejskiej. W pierwszej dziesiątce rozstrzelanych na gostyńskim Rynku szli razem Szczepan Kaczmarek - przywódca Obozu Zjednoczenia Narodowego i Mieczysław Hejnowicz - szef Stronnictwa Narodowego.

1919-1921

³⁸ APL, *Akta miasta Gostynia*, sygn. 528:Wybory do Rady Miejskiej Gostynia 1939r., s. 295

³⁹ APL, *Akta miasta Gostynia*, sygn. 528:Wybory do Rady Miejskiej Gostynia 1939r., s.279 - 321

Józef Woziwodzki,
Jan Kaniewski
Franciszek Kobusiński
Wojciech Czerwiński
Feliks Adamkiewicz
Wawrzyniec Nowak
Wacław Kubowicz
Franciszek Polaszek
Józef Gościński
Roman Sura
Stanisław Szymański
Kazimierz Szumiński
Kalikst Jankiewicz
Dr Paweł Orszulok
Franciszek Eitner
Maksymilian Muszyński
Józef Staśkiewicz
Leon Mayer
Czesław Gładysz
Franciszek Janaszewski
Jan Jankowski
Adam Namysł
Kazimiera Nawrocka
Karolina Żalikowska

1921-1925

Roman Sura
Feliks Adamkiewicz
Jan Kaniewski
Leon Mayer
Wacław Kubowicz
Franciszek Polaszek
Antoni Komosiński
Wawrzyniec Nowak

Franciszek Eitner
Kalikst Jankiewicz
Franciszek Janaszewski
Antoni Dworzak
Leon Langner
Jan Grzymisławski
Józef Kujawski
Antoni Wojtyniak
Tomasz Regulski NPR
Wojciech Flak NPR
Edmund Żarnowski NPR
Józef Florczak NPR
Stanisław Baran NPR
Jan Michalski NPR
Józef Wichłacz NPR
Feliks Stefaniak NPR

1925-1929

Roman Sura
Zygmunt Psarski
Jan Kaniewski
Franciszek Polaszek
Wacław Kubowicz
Kalikst Jankiewicz
Franciszek Janaszewski
Leon Langner
Feliks Adamkiewicz
Antoni Krystkowiak
Dr Ludwik Babiak
Wojciech Flak NPR
Franciszek Eitner
Jan Olejnik NPR
Jan Grzymisławski
Kazimierz Mayer NPR
Antoni Komosiński NPR

Józef Cenkier NPR
Józef Florczak NPR
Jan Przeniczka NPR
Tomasz Regulski NPR
Józef Śląski NPR
Ignacy Rybak NPR (w miejsce W. Flaka od 6 X 1933)
Józef Wichłacz NPR
Stanisław Bobkiewicz NPR

1929-33

Roman Sura
Franciszek Polaszek
Franciszek Janaszewski
Feliks Adamkiewicz
Wacław Kubowicz
Kazimierz Peisert
Władysław Jezierski
Zdzisław Stabrawa
Antoni Trąbka
Maksymilian Koliński
Maksymilian Piątkowski
Władysław Rybski
Józef Marciniak NPR
Antoni Komosiński NPR
Leon Skorczak NPR
Józef Rajewski NPR
Franciszek Pszeniczka NPR
Franciszek Dworzak NPR
Kazimierz Mayer NPR
Zygmunt Psarski BBWR
Szczepan Kaczmarek BBWR
Józef Wichłacz BBWR
Mieczysław Walewicz BBWR
Stanisław Gościniak BBWR

1933-39

Szczepan Kaczmarek
Stanisław Gościniak
Antoni Gościniak
Roman Sura
Mieczysław Hejnowicz,
Antoni Trąbka
Stanisław Węglarz
Walenty Żarnowski
Kazimierz Peisert
Franciszek Janaszewski
Maksymilian Koliński
Stanisław Wachowiak,
Rajewski
Antoni Komosiński
Jan Migas
Jan Kolendowicz
Kazimierz Mocz (zastąpił M. Hejnowicza)

1939 (styczeń – kwiecień)

Kazimierz Peisert,
Marian Krupczyński
Edmund Nagler,
Antoni Trąbka,
Roman Sura,
Szymon Mroczkiewicz
Stanisław Grześkowiak

Józef Marciniak,
Antoni Komosiński,
Michał Kawcki,
Waleryn Woźny
Piotr Stelmaszczyk
Jan Migas
Leon Skorczak,

Szczepan Kaczmarek
Walenty Kaźmierczak

1939

Kazimierz Peisert,
Edmund Nagler,
Marian Krupczyński,
Bronisław Janowski,
Szymon Mroczkiewicz
Roman Sura,
Antoni Trąbka
Franciszek Urbaniak
Jan Migas,
Paweł Szulc,
Walerian Woźny,
Józef Marciniak,
Szczepan Kaczmarek,
Józef Łagodziński,
Antoni Komosiński
Leon Skorczak

Przewodniczący Rady Miejskiej 1918- 39

Wincenty Dabiński – 1918

Józef Woziwodzki 1919- 1921

Roman Sura 1921-1925

Roman Sura 1925-29

Roman Sura 1929-1933

Burmistrzowie:

Józef Kujawski 1919

Bolesław Ciężyński – pełnił obowiązki burmistrza 1919-21

Edmund Sławiński – burmistrz 1921 - 1928

Krzysztof Krawczyk 1928-34

Krzętowski – pełnił obowiązki burmistrza 1934-36

Hipolit Niestrawski 1936- 39

